

Кошарна. Селищна тогила и некропол. Археологически проучвания 2006–2010.
Съставителство и редакция Димитър Чернаков, Русе, 2012, 279 p.

Volumul de față înfățișează rezultatele cercetărilor recente din tell-ul de la Kosharna. Este un volum colectiv, structurat în 14 capitole, la care au lucrat diverși specialiști. Ilustrațiile de bună calitate, fotografiile și desene, graficele, diagramele și tabelele sunt prezente la sfârșitul fiecărui capitol. Tot la sfârșitul fiecărui capitol se află bibliografia aferentă și un scurt rezumat în limba engleză sau bulgară, după caz.

Volumul este scris în proporție de 80% în limba bulgară, unii dintre autori preferând să își scrie contribuțiile direct în limba engleză.

Cartea începe cu o prefață scrisă de D. Chernakov (*I. Yvod*, p. 5–6), urmată de o scurtă prezentare a siturilor arheologice identificate în imediata apropiere a localității Kosharna. Această contribuție (*II. Праисторически обекти в микрорегиона на село Кошарна, община Сливо Поле*, p. 7–16), scrisă de D. Chernakov sub forma unui mic repertoriu al microregiunii, ne aduce în prim plan cele 31 de situri arheologice identificate. Acestea au fost localizate și încadrate cronologic în urma unor cercetări de suprafață. Dintre acestea, două dintre ele sunt așezări de tip tell.

Capitolul *III. Картографско проучване и геодезическо документирање на археологически обект "Селищна тогила и некропол - Кошарна"* (p. 17–25) este prezentarea ridicărilor topografice, efectuate de A. Kamenarov, seriile de hărți, planurile generale și profilele fiind un instrument de lucru indispensabil.

Începând cu capitolul *IV. Разкопки на селищна тогила no. 1 до С. Кошарна през 2007–2009. Стратиграфия, структури, периодизация и хронология* (p. 26–46), D. Chernakov ne face o descriere succintă a săpăturilor efectuate și a rezultatelor obținute. Astfel, ne sunt aduse în prim plan cele patru orizonturi de locuire identificate și cele trei structuri de locuire cercetate. Structurile de locuire, puternic afectate de foc, au orientarea N–S, fiind observat și descris detaliat modul de construcție a pereților. O atenție deosebită a fost acordată structurii de locuire identificate în cel de al treilea orizont. Deși nu a fost surprinsă integral în plan, s-a putut observa faptul că aceasta era împărțită în două camere și a furnizat un bogat material arheologic (ceramică, rășnițe etc). Atenția deosebită acordată acestui complex este determinată de faptul că într-unul dintre

vase a fost găsit un depozit, compus din 23 de lame de silex, două fragmente de *Spondylus* și scoici de râu. Situația a devenit și mai interesantă odată cu descoperirea, sub această structură, a unui schelet de copil.

Capitolul dedicat ceramicii este împărțit în două părți. D. Chernakov semnează subcapitolul *V.1 Характеристика на керамичния комплекс от късния неолит на селищна тогила no. 1 (археологически проучвания 2007–2009)* (p. 48–107), iar M. Popova semnează subcapitolul *V.2. Керамика с графитна украса от селищна тогила no. 1* (p. 108–113). Primul subcapitol este mult mai consistent, datorită numărului mare de fragmente ceramice analizate. Ceramica este împărțită și prezentată pe orizonturi, fiind realizată o tipologie fină a formelor și tipurile decorative. Multe dintre acestea au analogii în tell-uri contemporane de pe teritoriul României. Acest demers este dublat de analize statistice, diagrame și tabele, materialul fiind ilustrat în condiții grafice foarte bune. Subcapitolul se încheie cu un catalog detaliat al vaselor întregi ilustrate. Cel de-al doilea subcapitol este dedicat ceramicii decorate cu grafit, accentul fiind pus pe componentele decorative, distribuția și modul de dispunere a acestora. Ornamentele își găsesc corespondența în așezările contemporane de la Kodjadermen, Smiadovo și Ruse. Și acest subcapitol urmează linia celui dintâi, ceramica fiind prezentată și ilustrată în funcție de orizontul căruia îi aparține.

M. Gurova semnează capitolul *VI. Chalcolithic site of Kosharna: flint assemblages* (p. 115–131). Piesele din silex au fost analizate din punct de vedere tehnologic și tipologic, examinarea la microscop oferind date importante privind funcționalitatea acestora (urmele prezente pe piese au dovedit faptul că erau folosite pentru tăierea cerealelor, a lemnului, prelucrarea pieilor de animale etc.). Sunt trecute în revistă și sursele de materie primă existente în vecinătatea zonei studiate.

Obiectelor speciale găsite pe tell le este dedicat un capitol aparte, capitolul *VII. Предмету на материалната култура от селищна тогила no. 1* (p. 132–167), semnat de D. Chernakov. Acestea au fost împărțite în patru categorii: unelte și ustensile (incluzând piese din piatră, os, corn, ceramică și

cupru), amulete și bijuterii (cuprinzând piese din piatră, os, corn, ceramică, cupru, scoici și *Spondylus*), obiecte din os decorate cu incizii (acestea fiind de fapt obiecte ce prezintă urme de tăiere) și plastică (aici fiind incluse figurinele antropomorfe din lut și os, figurinele zoomorfe, măsuțele miniaturale și vasele antropomorfe), pentru fiecare categorie fiind oferite analogii. Și acest capitol se încheie cu un catalog detaliat al pieselor, ilustrat prin desene și fotografii de bună calitate.

Capitolul VIII. *Kolektubha haxodka ot seliŭha mozila no. 1 do Kouarpha: nozled ot razliŭha uhterpetatubha poziciya* (p. 168–192), semnat de B. Gaydarska, J. Chapman, M. Gurova, D. Chernakov și E. Blake, este dedicat interpretării simbolismului, tipului de asociere, fragmentare, tipului depozițional etc., având în centru depozitul de lame de silex, *Spondylus* și scoici găsit în structura identificată în orizontul trei.

Următorul capitol, IX. *Cbetъ ha търпите*, este împărțit în trei subcapitole, și anume: IX.1 *Некрополът ha селището (археологическу разкопки през 2009 и 2010 г.)* (p. 194–225), semnat de D. Chernakov, IX. 2. *Погребалният обред от Kouarpha b kontekta ha ostaralite nekropoli ot културен комплекс Коджадермен – Гутелница* (p. 226–235), semnat de Y. Boyadjiev și subcapitolul IX.3. *Археозоологическу анализ на материали от некропола b mesthocta kory zьoldжук* (p. 236–237), scris de L. Ninov. Astfel, primul subcapitol ne prezintă cele șase morminte și structurile identificate în zona necropolei situate la 160 m N–V de tell, precum și un catalog al pieselor descoperite în aria cercetată, cel de-al doilea subcapitol tratează ritul funerar, surprins în cadrul mai larg al necropolelor atribuite complexului Kodjadermen – Gulmelnița – Karanovo VI, iar cel de-al treilea subcapitol este o succintă analiză a

resturilor osteologice animale găsite în zona necropolei.

B. Athanassov și K. Mitov sunt autorii capitolului X. *The early Iron Age in Kosharna* (p. 238–259). Cei doi examinează materialele atribuite epocii fierului, găsite atât în zona tell-ului, cât și în zona necropolei, materiale ce nu aparțin unui nivel de locuire, pentru că un astfel de nivel nu a fost surprins arheologic. Ceramicii, analizate din punct de vedere tipologic, tehnologic și decorativ, i-au fost găsite analogii în cultura Babadag.

S. Zăuner semnează capitolul XI. *Anthropological examination of the Kosharna human skeletons* (p. 260–264), fiind analizate în detaliu atât scheletele găsite în cele șase morminte, cât și resturile osteologice umane găsite în așezare.

Capitolul XII. *Файтата от праисторическата селища mozila Kouarpha* (p. 265–274), semnat de L. Ninov, este o trecere în revistă a resturilor faunistice recoltate în timpul cercetării arheologice. Acestea sunt prezentate atât pe orizonturi, cât și pe complexe, rezultatele obținute oferind o imagine destul de clară a dietei comunității preistorice.

Capitolul XIII. *Заклучение* (p. 275–276), semnat de D. Chernakov, este cel de concluzii, fiind urmat de capitolul XIV. *Публикуване и популяризиране ha резултатите от археологическите проучвания b с. Kouarpha през 2006–2010 г.* (p. 277–278), care este de fapt o listă a publicațiilor referitoare la situl de la Kosharna, urmată de lista autorilor.

Volumul este un instrument de lucru foarte util și binevenit, prin modul în care rezultatele unor cercetări recente au fost puse în circuitul științific.

Meda Toderaș,

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București; e-mail: medatache@gmail.com.

Sorin-Cristian Ailincăi, *Începuturile epocii fierului în Dobrogea. Cercetările arheologice de la Revărsarea, Isaccea, județul Tulcea*, Biblioteca Istro-Pontică, Seria Arheologie 8, Editura Istros, Brăila, 2013, 242 p., 41 fig., 74 pl.

Prolificul nostru coleg de la Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea, Sorin-Cristian Ailincăi, ne propune un foarte interesant volum dedicat problemelor primei epoci a fierului din nordul-vestul Dobrogei.

Lucrarea cuprinde un *Cuvânt înainte*, cinci capitole (*Cadrul geografic; Situri din perioada timpurie și mijlocie a epocii fierului în nord-vestul Dobrogei; Așezarea din perioada timpurie a epocii fierului de la Dealul Tichilești;*